

Adabiyot, madaniyat yashasa — millat yashaydi

О‘zbekiston adabiyoti va san’ati

1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan

ADABIY-BADIY, MA’NAVIY-MA’RIFIY, IJTIMOIY GAZETA

2022-yil 14-oktabr / № 37 (4696)

|| ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ЭЛ АЗИЗ, ИНСОН АЗИЗ

СИРДАРЁЛИК МЕҲНАТКАШЛАР МАМНУН

Халқ билан таниқли ижодкорларнинг, санъат ва маданият аҳлиниң мулоқоти руҳиятнинг тетик ва кайфиятнинг кўтаринки бўлишига замин ҳозирлади. Давлатимиз раҳбарининг ташаббуси билан бошланган ушбу хайрли ва маърифий ҳаракат ўз самарасини бераётгани аниқ. Маънавият фестивали доирасидаги Маданият карвонининг муддаоси ҳам айни шу.

Бу гал самимий мулоқот ва ижодий сұхбатлар сирдарёликлар билан бўлиб ўтди. Ўзининг узоқ тарихига эга, юнонлар Яксарт деб атаган, араблар Сайхун номи билан юритган Сирдарёнинг сири, сирдарёликлар бағрикенлиги бу күтлуг гушасининг мағтуҳи бўлишига чорлайди. Кўли қадоқ, қалби қайноқ сирдарёликларнинг жўмардлиги, заҳматкашлиги барча жараёнларда намоён бўлаётганинг гувоҳимис. «Оқ олтин» туманига келишга мушарраф бўлдик. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Шам-

Курбонов, Ўзбекистон давлат филармонияси хонандалари Озода Ёрова, Суннатилла Фазлидинов, сўз устаси Сайфиддин Файзев, эстрада хонандаси Шербек Шодиев оқолтиникларга хуш кайфият улашди.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг қишлоқ хўжалигидаги ишлар, халқ ҳаёти билан танишиш мақсадида 6 октябрь куни Сирдарё вилоятида бўлиши маҳаллий аҳлини анча руҳлантириди. «Ерга муносабат – элга муносабат» бўлиб ҳалқнинг этиклийларини қоплаш, улар учун имконият ва

ажратиш жиноят эди, тақорији экин эккан таъкид қилинди. Мана, ҳозир 80 минг гектар пахта ва ғалла майдонларини аҳолига бердик, ҳали яна берамиш. Улардан олинган маҳсулот ҳам ҳалқимизнику. Бозорга маҳсулот, оиласларга даромад бўлади-ку,” дейа таъкидлаганди Президентимиз.

Тадбир давомида «Олтин мерос» фольклор-этнографик жамоасининг бадими раҳбари Ҳабиба Мирзаева Президентнинг ташвиши, нутқи ва тақлифларидан руҳланганини шундай этироф этиди:

– Юртбошимизга таҳсис айтгим келади. Ўтган ҳафтанинг ўзида бизнинг вилоятимизга келганларидан ташқари, Венгрияга, сўнг Санкт-Петербургга ташриф буюриб, музокаралар олиб боришлари учун қанча куч-гайрат талаф этилади! Бу мамлакатнинг таракқиётӣ, ўз ҳалқини бой қилиш, рози қилиш ўйлидаги эзгу ҳаракатлар давлатни раҳбарига куч беряпти десам, хато бўлмасса керак.

Тушдан кейин Алишер Жўракулов директорлик қилаётган 9-сонли умумий таълим мактабидаги учрашув ўқувчи ва ўқитувчиларни бирдек хурсанд қиди.

Республика Маданият вазирлигидан Жасурбек Ҳуррамов, Маънавият ва маврифат марказидан Алишер Азимов ва Оқ олтин тумани маънавият маркази раҳбари Нуридин Йўлдошев келгуси йип Сирдарё аҳли вилоятнинг 60 йиллигини барча жаҳода иотуклар билан, меҳнатдаги ибрати ва шижоати билан кутиб олишларига ишонч ҳосил қилгандарини этироф этишиди.

Раҳимбой ЖУМАНИЁЗОВ,
филология фанлари номзоди,
доцент

сўқамар Мансурова, Ўзбекистон Давлат драма театри актисаси Гўзал Файзиева, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, шоира Хосият Бобомуродова, «Ниҳол» мукофоти совриндори Дилмурад

шароитлар яратиш эртаги кунги ишончни мустаҳкамлашдан ташқар, барчага куч ва файрат баҳш этиши ҳам мукаррап.

«Ер – ҳалқимиз ризқ-рўзи манбаи. Бир пайтлар пахта майдонидан бир гектар

|| МЕРОС

АЖДОДЛАРИМИЗ ПАТҶАЛАМДАН ФОЙДАЛАНГАНМИ?

Тошкент – Кўқон йўналиши бўйлаб Қамчиқ довонидан ўтиб, Кўқон шахрига кираверишингизда дунёнинг ҳеч бир ерида учрамайдиган маҳобатли бир обигда кўзингиз тушади. Үнда довотга солинган улкан патқалам ва қофоз тасвири акс этирилган. Бу буюк шоирлари, котиблари ҳамда ўзининг сифатли қофози билан дунё аҳлини лол қолдириган алломалар билан фахрланишга ишора эканини кўпчилик яхши билади. Бу ҳақда ёзишдан мақсадимиз аждодларимиз ёзув-чизувда нималардан фойдаланишган, хусусан, юртимизда патқалам ёзув куроли сифатида ишлатилганми, деган саволларга жавоб ахтарни.

Умуман, патқаламнинг Шарқ дунёсида, наинки Шарқда, балки жаҳон ёзув маданиятида кўлланганни ҳақида турли фикрлар мавжуд. Тарихдан маълумки, дунё таракқиётининг турли босқичларида, турли ўлкаларда турли хилдаги ёзув куролларидан фойдаланилган. Улар хусусида кўпкаб илмий-тадқиқот ишлари олиб борилган. Рус тадқиқотчиси А.П.Каждан “Книга и писатель в Византии” номли китобида бу борада кимматли маълумотларни көлтириди. Унинг ёзишича, Миср котиблари эрамиздан олдинги уччини асрда ҳам қамиш қаламдан фойдаланишган. Ҳар ҳолда у давларга оид юнон ёки Рим ёдгорликларининг биронрасида ҳам патқаламдан фойдаланишган. Ҳар ҳолда яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407та инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407та инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

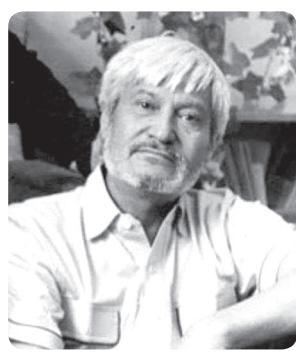
билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida қамиш қалам билан тасвирланган.

Ўзбекистонлик бир гурӯҳ олимлар

билингвистикасида ишлатилганни ҳақида яратилган, ҳозир Москва тарихий музейида сакланётган кўлләмалардаги 407ta инжилчининг сурати кўлларida

ОХ, ТУРКИСТОН, КЎЗИМ ЙЎЛИНГДА

Рауф ПАРФИ

ОНА ТИЛИМ

1. Абут-Турк тарихдан балки бир ҳикмат,
Бирок сен борсан-ку Турон элинида.
Шоир, Сўз айтмакка сен шошима фақат
Улуг Алишернинг куттуғ тилинда.

Ул олис күёшдир, куйиниб ёнар,
Олис хотиротдири ўймас фалакда.
Ҳақдан, Ҳақикатдан кўринг ким тонар?
Дунёвий аламнинг тийиғ юракда.

“Ватан” деб аталган бешик, онажон,
Мен учун ёнилган эшик, онажон.
Мен сокин согланиб илғаб борарман,

“Ватан” деб аталган тобут қўйнида.
Чувалган булатни қорек қорарман,
Руҳимнинг панжаси чакмок бўйинда.

2. Ҳеч зот уза билмас узилган жонни,
Ҳақиқатни уза билмас ҳеч қаён.
Элим, она тилим, руҳимнинг қони,
Бир имрод сўрайман сендан, онажон.

Чаёнзор йўлдири борар йўлларим,
Таним ёнмақдадир ишксиз очунда.
Қўклирга тўқинар сўнгак кўлларим,
Оёқларим менинг тупрок инчидан.

Барчанинг бошида бирдек беомон,
Манхус замонларнинг ўлик шамоли.
Бузун йигирманчи аср аъмоли.

Менинг она тилим, мунис, меҳрибон,
Сен Туркий Дунёнинг голиб ҳаели –
Сени ёзажакман, тирилган жаҳон.

3. Улуғ Туркистоним, оптин далалар,
Офтоб сочқи сочар баш узра балқи.
У сенинг тилингда айтар аллалар,
Коним, она тилим, ох, она ҳалқим.

Навоий байтига уҳшайди йўллар,
Бу тошлар Ҳамзанинг қотили, ҳайҳот?
Наҳотки, умрబод ўртаса ўйлар,
Умрబод занжирбанд этса хотирот!?

Занжирбандман, она тилим, Она сўзингга,
Кундайин суларман, ойдай туларман,
Мил каби тортарман сенинг кўзимга.

Мен гариб бандангман. Бир Сўз тиларман.
Бошимни қўярман сенинг изингга,
Кудсия анфосин сўйлаб ўларман.

ОХ, ТУРКИСТОН, КЎЗИМ ЙЎЛИНГДА,
Сен руҳимда очила қолдинг,
Бир сир бўлиб сочилла қолдинг,
Ох, Туркистон, кўзим йўлингда.

Гўзалларнинг гўзали Турон,
Севимлидир ҳамда меҳрибон,
Ул ҳам туғилгандир меҳримдан,
Гўзалларнинг гўзали Турон.

Луқмон БЎРИХОН

Куёш Қорабўрк қояси қиясидан гўё қўмтимибиғи на мўрлади. Унинг илик нурлари олача тўнга ўран-ган, заранг таёққа ҳаётчан сунянган бир тутамгина эт-сүякка хуш ёди. Бошидаги гумбазсимон қал-погини манглайидан андан суріб, кош-қўзларини силаб кўйди. Қатор дөв-дараҳтлар ортидаги яланг-ликка ёлилиб кетган ўн-ўн беш ҷоғли кўй-кўзиси томон юрди.

Чор-атрофдан пишиқчилек ҳиди анқийди. Кузнинг майн, салқин шабадаси гарк гуллаган янтоқ, қовқираган беда, қок бўлган мева-чева исини қориштириб теваракка тараиди. Олис-олислардан кўхна Искандар кўргонининг қол-диқлари кўнгир туюркчалиридай кўзга ташла-нади. Унинг этагида Кўҳак дарёсининг ўsic қамишзор, юлғунзор оралаб ўтган ирмоқлари жимирилаб, кун тушган кўзгу каби товланади.

Мухтасар ТОЖИМАМАТОВА

Дунё қадар севгим бор сенга,
Билмаганлар айтар ул йўқ-ку!
Сен қайларда юрибан буқун.
Дунё қадар севгим бор сенга...

ШОВУЛПЛАЙДИ, ШАМОЛ УВЛАЙДИ,
На тиним бор, на уйку унда,
Аламини ёза билмайди,
Шодигин ҳам этолмас уdda...

ЁМФИР ЁФАР, ШИҒАЛАБ ЁФАР
Томчилар томчилар сочимга.
Ёмғир ёғар, шигалаб ёғар
Ҳам қайгумга, ҳам қувончимга.

Ёмғир ёғар, шигалаб ёғар,
Мен унга очаман бағримни.
Ёмғир ёғар, шигалаб ёғар,
Аста уннутам ёғирни.

Ёмғир ёғар, шигалаб ёғар,
Охир мени асир этар ул.
Ёмғир ёғар, шигалаб ёғар,
Ёға бошлар қофозга кўнгил.

ТОНГ ОТМОҚДА ТОНГ ЎҚЛАР ОТАР,
Тонг отмоқда, кўёш — замбарак.

Яраланган Ер шари ётар,
Бошларида яшил чамбарак.

Тонг отмоқда, мусаффо тонгга
Юрагини тутар одамлар.
Шу тонг учун келган жаҳонга,
Ва шу тонг деб ўтар одамлар.

Тонг отмоқда...

БИР ҚУШЧА ДЕРАЗАМ ЁНИДА
Ўтирап паришон ва ғариб.
Йиглайди, кўзлари ёнди,
Кўзлари иккита марварид.

Бир ажаб навога уҳшайди,
Шоирга уҳшайди бир ҳассос,
Мискин соз чаммоқа у шайдир,
Дардига бордир-ку бир асос.

Мен унга қарайман оҳиста,
Мен күнчча ҳолига йиглайман.
Ва лекин билмайман не истар,
Билмайман, ҳеч қаён билмайман...

БАЛКИ ЎЧГАН ЭДИМ ЁДИНГДАН,
Ширин ҳәйлигни буздимми?
Лайло, Лайло, сенинг ёнингда
Япроқ каби кўрдим ўзимни?

Ширин ҳәйлигни буздимми?
Сени ўйлаб келмайдир уйку —
Қора туннинг ўзга сехри бор.
Тушларимда топай деб гулрў,

Мен ухларман мангу эҳтимол.
Гузал тушлар тилайман, Лайло...

Яна пайдо бўлдинг йўлумда,
Яна йўлларингда бўзладим.

Бечора қало сенинг қўлингда,
Кўзларингда менинг кўзларим.

Нечун пайдо бўлдинг йўлумда...

ОХ, ТУРКИСТОН, КЎЗИМ ЙЎЛИНГДА,

Сен руҳимда очила қолдинг,

Бир сир бўлиб сочилла қолдинг,

Ох, Туркистон, кўзим йўлингда.

Гўзалларнинг гўзали Турон,

Севимлидир ҳамда меҳрибон,

Ул ҳам туғилгандир меҳримдан,

Гўзалларнинг гўзали Турон.

Бир тутам жусса ногоч кулогига чалинган
пишиқридан серглакни ортига ўгирилди. Кўрдичи,
қингир-қишиқ, тупроклари кўпчиган йўл бўй-
лаб уч сипохи бедовларини ўйнократиб, теваракка
нотисанд, кўз ташлаб келарди. Қаҳрабо қадалган
симвотус салласи, чирозлари зархал яктағи, сер-
безак камари амалдорлар қавмига хослигини уқти-
риб турган зот от жиловини торта-торта дағал бир
товушда сўради.

— Эй, чупон, имон Абу Мансурнинг ўйи қаёра?
Билсанг, кўрасат бизга.

Чўпон қуюқ дараҳтзор ортидаги паст-баланд хо-
надонлар томон ишора қилид.

— Шу йўлдан тўғри юргайсан. Сўл тарафда, қары
кўштуш қабатидаги ўй. Томи паст, эшиги кичик.

Елкаларига ўқ-ёй, белларига қилин осган иккি
навқар туплорлари бошини ўша ёқка бурди. Аммо
амалдор нусха отлиқ йўл кўрсатувчиға ҳануз са-
волчан тикилиб турар, кўзлари газабон յилтиллар
эди.

— Биз Қальян қаср мулозимларимиз, наҳотки,
пайқамадинг?

— Ҳа, пайқадим, — баш иргади чупон, — пишиқ-
риклардан!

— Ҳа, хўб қуилган жониворлар Қальян қасрда
бўлгай, алар ўзгача пишиқргай.

Амалдор айтганган гап маъносини англаб-анг-
ламай отининг ёлига, терлаган сағринига тезгина
кўз юргутиб олди. Таниган бўлсанг, нега эхтиром

изҳор этмайсан, демоки эди у аслида. Лекин
Қальян қасрнинг барча мулозимлари каби одамдан
ҳам кўра отини яхши кўрарди, чўпон бедовимни
мактади, деган хайдо ярайт кетди. Устиға-устак,
ортиқиа иззатталабликка вақт ҳам йўқ эди: тезроқ
муҳим топшириқни адо этиш лозим.

— Фаросатли одамга уҳшайсен, — деди қамчи
дастаси билан калта кузакланган соқолини баҳузур
қашлаб, — хўп, ҳали учрашармиз.

— Эй, раҳмли ва меҳрибон Парвардигор! Ҳик-
матнингнинг, ҳимматнингнинг чек-чегараси йўқ. Абу
Мансур кулиннинг қадрини номидан ҳам, томидан
ҳам баланд қилдинг. Ул гарифининг ато этилган нэв-
матлар шуқронасини қўлмокқа имкон бер. Ногоҳ
жонини олма!

— Унинг асл ёшини билиш қийин: элликнинг эта-
гидан тутган бўлса-да, озгин, чайир жуссаси, як-
кам-дуккам оқ оралаган сийрактоб соч-соқоли, тे-
тиқ, илдам хатти-ҳарқатлари йигитларга хос, куноқ
қошлар остидан ўйчан, синчков бокувчи кўзлар

ЁМФИР ИСЛИ, РАИХОН ИФОРИ

Ёмғир ислари келар,
райхон ифорли...

Шу куз оқшомида энтиқди қалбим.
Қайси дунёларда юрдим ахтариб,
Сиз қайси манзилда эдингиз, бегим.

Қанотларин ёзди мактубларим ҳам,
Мехрингиз ўтига талпини юрак.
Намозшомгул чўмар оғир ҳаёлга,
Шу хаёл бағрида йигласам керак...

Ахир, билолмайман, тақдир битигин,
Қалбингиз эшигин чөртолмай жимман...
Айтинг, бир бор, айтинг, соғинасизим,
Умрингиз боғида, айтинг, мен кимман...

Деразамни чертиб ўттар гумонлар,
Дарпардани суриб сизни кўмсадим.
Яхшиликка йўйдим, ёруғ сизонлар...

Ахир, ёмғир ислари айланди бошим.
Гулоб кўнглимизни мастона айлар.
Согинч гулларини айлонга шоши
Териб юрган мезон мастона куйлар...

Ёмғир ислари келар...
райхон ифорли...

Кўрсам...

кўзларимдан қизғонгани рост,

Кўрмасам тунлари тўлғонгани рост.

Жоним илларида кўз ёшлар маржон,
Суйган сари суйиб уйғонгани рост.

Соғинч тонгларида бунчалар ширин,
Хижронларда тўлиб чулғангани рост.

Асли борлигингиз висолдир манга,
Айрилик, кўйидан хўп тонганим рост.

Кўёшим, жаҳоним, етти осмоним,
Сизни деб тоабад мен ёнмогим рост.

Мухтасар сўзим шул: иккى дунё ҳам
Жоним жонингизга туташмоги рост.

Кўрмасам кўзларим беҳол бўлгуси,
Кўрсам рашким ажаб бир ҳол бўлгуси.

Дил гулхани қизиб борар дамодам,
Айтинг, бошда не бир савдо бўлгуси.

Келмасам гар қошингизга парвона,
Келур бўғ

Соғинч – кўнгилнинг эрка ва тўнгич туйгуларидан. Соғинч севгидан олдин туғиған. Инсоннинг ҳамиша эзгулик ва гўзаллик сари юзланган Муҳаббатдай улуф туйғи-си ҳам илк бор соғинишдан бошланмаганиккан! Соғинч жуда серқирра, тугалланма-ган, оралиқ бир кечинма. У инсонни, тақдир тақозоси билан гоҳо омадёр, гоҳо дилхун кунларга элтади.

Ўзбек шеъриятига 80-йилларнинг биринчи ярмида кириб келган ўзига хос шоирлар янги шеър томонидаги соғинч силсиласи бу лирик оламда туғулараро робитанинг асосий ҳалалари сифатида рўёба чиқади. Лирик "мен" таржимаи ҳоли бойиб борган сайн унинг кечинмалари ҳам етуклашиди, серманылик ва рангнинг сари ўсади. Поэтик ёшлик учун анъанавий болалик хотиралари, туғилган қишлоқ, она бағри соғинчларида ҳали бир беғуборлик ва соддадиллик бор. Бир умрга ўқотилган, энди кўл етмас нарсаларнинг фирғи ёш қалбни ҳали ўтамайди. Унинг кечинмаларида фам-андуҳ излари сезилмайди. Рухий изтиробларнинг малҳами бор ҳали, соғинч армонга айланмаган, балки "ерўғ бир ҳасратдаги" туюлади. Мана шу "ерўғ ҳасрат" билан висол-дийор орасидаги масофа ҳудди бир чакирмайди: "Кўксими буштасам ул ёққа бориб, Соғинчли ёшларим упса чечаклар. Шундай кувнаб қайтсан ўлларда ҳориб, Тоғлардан эштиб унисиз эртаклар".

"Мен" ҳозирча ўз қалбини дунёларга очмаган. Унинг дунёси қишлоқ ҳақидаги романтик тасаввурлар билан чегаралган. Дунё бу – қишлоқ. "Мен" бошқа дунёларга ҳали бегонадир. Шунинг учун "гоҳо тор келади шу уланк шаҳар". У қишлоқнинг "митти кенглиқлари"ни кўмсади. "Қишлоққа қайтиш" лирик ҳаракамон учун ўзлигига, уз дунёсига қайтиш демакдир. Бу дунёнинг дунёларга дахли йўқ. Шу босқичда лирик "мен" кечинмаларининг моҳиятида индивидуал – биографик таассуротлар ётади. Ва шеърий кайфият, асосан, "Қишлоққа қайтиш" ва "Қишлоқдан қайтиш" сингари рамзи поэтик сафарларнинг акс-садоси бўлиб туғилади. Йўлдошнинг илк машқларида Қишлоқ барча тўйғу ва кечинмаларнинг туаш нуктасидир. Умумисоний ва дунёвий дардлар унинг руҳиятида ҳали тўла сингиб улгурмагани учун бу энтишиш ва орзишишларда билурлук яқрирайди, шу ўсимир соғинчлар зангори-романтик рангларда суратланади.

Дунё билан танишувнинг шу погонасида "мен" – га соғинч ва изтироблардан кутулишнинг ўйлари беркади:

Энди сира кўнгил тўлмайди,

У омадёр кунларим тушдай..

Энди Соғинч – "ерўғ бир ҳасрат"дай туюлмайди. У зангори, мовий эмас, ғам рангидадир:

Йўқ, йўқ, бундоқ яшаб бўлмайди,

Бу шовқини дунёда беун.

Ғамғинликка жуда ўҳшайди

Факат ўйлаб яшамок, тушун.

Лирик ҳаракамон "шу шовқинли дунёда беун" яшамаслик учун ўзига бор ҳамдард, қалбига мунис бир ҳамроҳ излайди. "Мен"нинг оламига "сен" кириб келади. Ўқсия ва меҳрга зор қалб бу муборак учрашувердан бехад севинади. Бу – бенихоя самими бир севинч – баҳшиёна бир севинч: "Эй, Сиз

фариштадай покиза симо. Тушимда кўрдимми, йўқотдимми тонг. Туманлар бағрига сингдингизми ё, ё мени алдади туман – ёсуман". Энди "мен"нинг барча соғинчларининг ягона нишоного – "Сен".

Мен Сизни излайман ҳануз бетоқат,
Руҳимда бир йўл бор, яна бир жуфт из.

Уни класик ошикларнинг тақдири кутмоқда. Дунёнинг ҳамма севги фидойилари "тақдири азал"га тан берган. Барча ошикларнинг пешонасига шундай толе битилган. Чунки чинакам ошиклик – "марҳамат фарзанди" бўлмок демакдир. "Сен" эса марҳаматсизлик рамзидир. "Сен"нинг бутун замонлар учун ўзгармас – сабит эстетик моҳияти, "мен" ва "сен" ўртасидаги азал-абад поэтик конфликтнинг "қонунилиги" шу билан изохланади. "Соғиниб яшайман"да ҳам висол илинжиде юрган лирик "мен"ни ҳижрон – абдий соғинч ўз огушига олади... Анъанавий изтироб ва азоб оригинал метафорик ифодада бадиийлашиди:

Қалбининг интизор-изтиробига бас келомайдиган одам ўз Соғинчига "Айтсан оҳдири, айтмасам Сарғайтири билан ўзининг мунгли-мангу Армонига кувноқ бир оҳан, некён бир нақорат танҳи олади! Бу – шоир қўнглиниң, ўҳак руҳнинг мўъжизасидир. Бўймаса зада, гамгусор кабло шундай дейишга қандай ботинади: "Қайгуларга чек кўйиб, бир зум Руҳимда тирилар ул қўшик!"

Биз баҳтиёр бўлгаймиз хўб,
Бизни зафар қучажак!

Теппамиза чарх уришиб,
Қалдирочлар учажак!

Дардандиги кўшиқка айланни осонни сизга?

Йўлдош Эшбекнинг қатор шеъларида, айниска, 80-йиллар ўзбек лирикасининг сара намуналарида бўйлган "Кўш ҳайда..." кўшик-реквиемида шундай ажойиб ҳолатга дуч келамиз... Залорли, вазмим мунг енгил вазний мухитда нафас олади. Армондай оғир, хижрондек узун кадар висолдай қисқа, шошқин оҳанглар бағрида яшайди. Айни бу гўзал тазодлар таратган нур мисра ва сўз ўйларини ўзгаририб. Оддий, анъанавий ғамни – реквием таассуротини ўзгаририб, ёрўғ ҳасрат, түғёнли кўшик кайфиятини вужудга кел-

қадими қўшик оҳангига сидира олган экан!

Алқисса, дардчилик – шеъриядада халқилликнинг асосий, табиий қўринишларидан бирни сифатида намоён бўлади. Йўлдош Эшбекнинг шеъларида эса халқиллик поэтик мазмуннинг ўзидигина эмас, балки шакл ва оҳангларида ҳам бўртиб қўринади. Бу нарса унинг ўзига хос ижодий дастхатини белгилайдиган жиҳатлардан биридир.

Куйидаги мисралар эса менга аспо илтижо, иложисизлик бўлуб тусолмайди. Чунки иложисизлик кўшиқка айланмайди. Иложисизликка суняни бўлмайди. Чунки кўшик ўзи энг буюк имконидир. Туганмас иложидир. Ахир, кўшик – курашнинг сўз босқичи эмасми? Барча буюк курашлар айни шундай суняничи-курашчан кўшиклардан туғилмаганим!

Кимга ҳам етар эди

Илтижо унларимиз.

Шу кўшиқка суняниб

Ўтмоқда кунларимиз...

Кўшиқка суняниб ўтиш осонни сизга?!

ЭЗГУЛИККА ЮЗЛАНГАН СОҒИНЧ

Йўлнингга қараб қўзим
Қирмиз кўшиқка тўйлди..

Бу – Соғинчнинг Йўлдош қашш кашф этган рангидир – "қирмиз кўшик" ранги! Бу ранг қайсиридир нуқтада қадими ишқ шахидларининг дийдасидаги ҳижрон рангига – "қўзимдан қонли оқар сув" (Муҳаммад Фузулий) – оҳангдошдай туюлади. Лекин "қирмиз кўшик" ибораси қайсиридир классик метафораларга ўҳшашлиги билан эмас, балки янги лирик сифати, эмоционал шиддати билан ёнда қолади. Дарҳакиат, "қонли сув" ва "қирмиз кўшик" бир-бираидан фарқли ҳолат ва ранг-тусларни ифодалайди. Аниқроғи, бу шарқий-туркий истиораларда ҳижроннинг, айрилиқ азобининг турли босқичлари суратланган.

Ҳақиқий шеърият ҳамиша ҳаётсевардир. Чина-кам поззия учун "дард – истиқбол дояси" (Мұхтар-рама Улуғова). Ҳамма изтироб чекади, лекин шоиргина ўз изтироби билан юзмаз-туди, ўз дарди билан олишиб яшайди ва ниҳоят, уни ёнгиг чиқади. Оқибат – дард қўшикка айланади, янги шеър туғилади. Бу мавнода шоирлик – ҳар қандай шахсий-ички тўйғу ва ҳиссиятдан, кайфият ва кечинмадан баланд турда олмоқ санъатидир. "Агар шоир ўз кадарини шеърга амлантира олган бўлса, демак, энди кадар йўқ, шеър бор" (Ромиз Равшан).

Ёлғончи куюнчаклик, худа-беҳуда зорланишлар билан шеъриятнинг буюк дарди ўртасида ер билан осмонча фарқ бор. Шундай экан, ҳақиқий шеърдаги дард ва ҳасратни тушкунли деб тушуниш ва шу ўйсинда талқин қилиш аслида билиб-билимай шеърни тушунишдан бош тортиш эмасми?

тиради. Мундарижа ва шакларо қарама-қаршилиқ, хилма-хил бадиий кутбларнинг ноодатий, "нокулай" поэтик муносабатга киришуви эса оригинал эстетик ассоциациялар тудириши табиийидир...

Қўш ҳайда-ю қўш ҳайда,
Хайдамасанг нон қайдা.

Иродонгри қаттиқ қил,

Лекин ерин бўш ҳайди.

Якин ўтмишимишинг трагик манзаралари ёрқин эмоционал бўёкларда кўзимиз олдида гавдаланди. Масрур бир маъриядек, оғир бир сурурдади совуган копларни жунбушга келтиради. Тош қотган қалбларда ҳамдардлик алангасини ёқади. Бу оғир тўла тетик, ҳаракатчан мисралар музллаган шурларга ҳаётбахш ҳарорат улашади. "Ўлик" жонларни тирилишга, мағлуб мазлум руҳларни қайта ўйғоншига чорлайди. Зотан, бу кун мискин кечмишларнинг, истиқбол эса серғалва-серташвиш бу куннинг тақори бўлмаслиги керак.

Илмни хор этдилар

Бу жаллодлар, қаззоблар.

Илмга зор этдилар

Болаларни азоблаб.

Тенгизлика қарши газаб ва ижтимоий адолат орзузи, гўзал ҳайб, зэтгулик соғинчи еттиликинг қисқа, кўйин тўлқинларида ўйноки жаранглайди. Ислен, ғам-алам кўшик қанотларида парвозга чоғланади. Заминий армон поззиянинг зангори осмонида камалақдай товланади... Барibir ҳайратимни яширгим келмайди: шоир қандай қилиб Репиннинг "Бурлаклар" картинасига айланади. Қайд этиш керакки, кўчириш жараёнида 2010 йил 27 декабрдаги "Дағн" кўшик яшайди. Шоир қарашларни кадар-ғурса булутлари аёвсис қоплаганга ўшайди. Нибайни тўйнук, на бир умид, илниж тиркиши бордай. Лекин худди шу мисралар бағрида ўғидай илтиплалётган нима у? Бу ҳаётбахш ҳарорат уларга қандай тақдан оралаган? Ва ниҳоят, қандай қилиб "Сарғайиб ва сўлиб борар, оҳ, гулим, на сувларга, на кўкларга боқади. Золим замон зуғумидан Ойгумим Қонларни азобларни азоблаб. Ушбу мисралар осмонини кадар-ғурса булутлари аёвсис қоплаганга ўшайди. Нибайни тўйнук, на бир умид, илниж тиркиши бордай. Лекин худди шу мисралар бағрида ўғидай илтиплалётган нима у? Бу ҳаётбахш ҳарорат уларга қандай тақдан оралаган? Ва ниҳоят, қандай қилиб "Сарғайиб ва сўлиб бораётган" Соғинчнинг, ғамнинг юзига қизиллик – ҳаёт ва умид ранги югурши мумкин?!

Кадими қўшик оҳангига сидира олган экан!

Алқисса, дардчилик – шеъриядада халқилликнинг асосий, табиий қўринишларидан бирни сифатида намоён бўлади. Йўлдош Эшбекнинг шеъларида эса халқиллик поэтик мазмуннинг ўзидигина эмас, балки шакл ва оҳангларида ҳам бўртиб қўринади. Бу нарса унинг ўзига хос ижодий дастхатини белгилайдиган жиҳатлардан биридир.

Куйидаги мисралар эса менга аспо илтижо, иложисизлик бўлуб тусолмайди. Чунки иложисизлик кўшиқка айланмайди. Иложисизликка суняниб бўлмайди. Чунки кўшик ўзи энг буюк имконидир. Туганмас иложидир. Ахир, кўшик – курашнинг сўз босқичи эмасми? Барча буюк курашлардан туғилмаганим!

Кимга ҳам етар эди

Илтижо унларимиз.

Шу кўшиқка суняниб

Ўтмоқда кунларимиз...

Кўшиқка суняниб ўтиш осонни сизга?!

Энди оппоқ манзилларга борармиз, Табассум қил, табассум қил, қайгулим.

Булатларни юлдузлардай ёрармиз, Қултарлонлар омон бўлсин, Ойгумим!

Бу соғинчли дунё қаҳрамони ижтимоий воқе-ликин чукурорк англағ етгани сайн унинг туйғу ва кечинмалари доираси, интишларни миқёси ҳам ўз худудларини ўзгариради. Она қишлоқ ва илк севги соғинчлари билан "Бахт", "Ойбекнинг сўзлари", "Ин-сонга тазим", "Алехин", "Урушдан сўнг", "Ихара ҳақ

|| УЗБЕКИСТОН БАДИЙ АКАДЕМИЯСИ ФАОЛИЯТИДАН

Достлар (2022).

ҚАЛБ НАВОЛАРИ

Саховат. Оила (2022).

ижод намуналари билан бирга, хаётни ва ижоди лаҳзалари акс этган фотосуратлар ҳам ўрин олган. Акмал Икромжонов замонавий ўзбек тасвирий санъатининг таникли

вакилларидан. У Тошкент шаҳрида туғилган, А.Репин номидаги Ленинград рассомлик, ҳайкалтарошлиқ ва меморлиқ институтида таҳсил олган. 1983 – 1986-йилларда Ўзбекистон ҳалқ рассоми Раҳим Аҳмедов

рат тўплами ўрин олган. Айниқса, италян рассоми Пьеро делла Франческа ҳамда немис мусаввири Ганс Гольбейн иходи-нинг таъсирида ишланган "Автопортрет", "Зухра", "Мадина", "Себзор", "Ёмиргардан сўнг" каби портретлар, манзаралар эътиборни тортади. Бу картиналарни моҳирлик билан тантанганг ранглар уйунлиги бойтган.

Иккичи катта залдаги картиналар, жумладан, "Бобом совфаси", "Саховат", "Қалдирич парвози", "Дўстлар-1" сингари асарларда миллий ўзига хосликни, иходкор ўзи яшаб турган борлиқ ва муҳитни чукул фалсафий талкин қиласхини кузатади. Ёмиргардин олтин томчилари", "Остона" сингари асарлар эса кизил залда намойиш этилган. Уларда иходкор қабиғ гаройид шаклларга ошно бўлганини кўрамиз. Авантгард юнайтишида ишланган бу турдаги асарларда мавзуасан, рамзий шаклда тасвирланган.

– Акмал Икромжонов илк асарлари биланоқ санъатшунослар ва тасвирий санъат ихломандарни эътиборига тушган эди. Асарларининг таъсиричанлиги, томошабинни мушоҳадага ундаши унинг ижоди салмоғини кўрсатиб туради, – дей-

Бобом совфаси (2022).

ди санъатшунос Гулноз Шарипова. – Айни пайтда, Акмал Икромжонов иход қилиш билан бирга Миллий рассомлик ва дизайн институтидаги узоқ ийлilik устозолик фоалиятни давомида тасвирий санъатда кўзга кўринган ўнлаб мусаввиirlарни тарбиялаб келатгани эътироғи лойик.

Рассом хорижий мамлакатлар ва юртимизда бўйли ўтадиган кўргазмаларнинг мунтазам иштирокчиси. Унинг асарлари Ўзбекистоннинг кўплаб музейларида, шахсий коллекцияларда сақланади.

Сарвара ҚОСИМОВА

|| ЁШЛАР ОВОЗИ

ТАЪЗИМ

Айт қандай битаман сенинг таърифинг, Сенга ёзилди-ку барча сатрлар. Кайси қозозларга ёзман исминг, Айт, Ватан, сени мадж этимади кимлар?

Узоқ кечмишинг ўйига чўмсан, Гоҳо кувонаман, гоҳо ёнаман. Утмиш фарзандларинг умрин ўйласам, Баҳтига суюниб, дардга куяман.

Сендирсан ўша, юрт тупроғи учун Азиз болангни сувга улоқтирган. Ўша сен бўласан, "Беш ҳазина"ни Туркйлар тилида кўкка кўтартган.

Сенмидинг коинот сирларин очиб, Юлдузлар билан ерда тиллашган. Наҳот сен ўшасан, юртига симай, Хинд тупроқлари билан диллашган

Ватаним, сен ўзинг буюк тарихсан, Таърифинг ёзмокка етмайди сўзим, Агар тинчинга жон керак бўлса, Бутун бир жонимни берайн ўзим.

* * *

Ол кўнглим...
Борини олгин сен бугун.
Истаганинг сўра, сендан кетмайди.
Сабр ол, кувонч ол, майли қайғу ол,
Фақат севги дема, қурбим етмайди...

Истасанг, фалакдан күёш келтирай,
Хилоли бағримда қамаб ўлтирай,
Охунинг ўзидан кўзёш келтирай,
Фақат севги дема, қурбим етмайди...

Гул десанг, ер юзин қилайн гулзор,
Сенга ошиқ ўзим, менинг сенга зор,
Сабо де, шамолни қиласин безор,
Фақат севги дема, қурбим етмайди...

Мен ким? Бу дунёга бир бегонаман,
Ишқда кўйган Лайлай ё девонаман.
Кўнглим не хоҳлайсан, олиб бераман,
Севгини сурма, қурбим етмайди...

Фақат севги дема, қурбим етмайди...

* * *

Лолам, нега йиглайсан ахир,
Қизил бағринг янада қилма.
Вағоси йўқ бу дунё учун
Кўй инглама юрагим тилма.

Ҳаёт экан, не ҳам қиллардик,
Чидолмадик ёлғонларига.
Биз севмадик, кира олмадик,
Севги деган дунёнларига...

Лолам, нечун тунлари бедор,
Саболарга зоринг айтасан?
Жонгининг берма кўп озор,
Бевақт сўлиб қолсанг нетасан!?

Сен бўлмасанг, мен қандай яшай,
Йўқмен нафас оламаним алт?
Керак бўлса жонимдан кечай,
Сенсилизикнинг йўлларидан қайт.

Майли, ҳар кун бўлай қошибнга,
Адиirlаринг бағрида ёттай.
Энди гунча очган ўшингда,
Ишқинг билан достонлар айтай.

Кўп қийнама мени фироқда,
Дариг тутма – эштинг нолам.
Ахир сен-ку бу кўнглим аро,
Боғчамдаги очилган лолам.

Дилшода ТАШМАТОВА,
Низомий номидаги
Тошкент давлат педагогика
университети талабаси

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси уюшмаси уюшма аъзоси, таникли шоир ва драматург

Ҳайдар МУҲАММАДнинг

вафоти муносабати билан мархум-нинг оила аъзолари ва яқинлагрига чукур ҳамдардлик билдиради.

ЖУМА КУНЛАРИ
ЧИҚАДИ

Сотудва наҳри эркин.

ISSN 2181-6140

ТАЛАБАЛАР СИНОВИ

"Дийдор" театрининг ўкув студияси талабалари ўкув йилининг биринчи босқичи якунлари бўйича имтиҳон топшириди. Актёрлик маҳорати, ёзув машинаси, ҳаракатлар мароми бўйича машҳар, пластик этюдда esa "Тўнги музей" кўринини намойиш этилди. Шунингдек, А.Қодирйонинг "Улоқда", А.Қаҳҳорнинг "Анор" ҳикоялари асосида саҳналаштирилган кўринишлар йиғилганлар эътиборини тортиди. Классик, замонавий ва миллий рақс, дутор чалиш, вокал бўйича тайёрланган номерлар ҳам кўпчиликда яхши таасус роҳлариди.

Ўкув-студиянинг биринчи босқич битирувчилари йил давомида олган мусиқий билим, малака, кўнжалмаларни устозларга намойиш этилар. Устоз-мураббийлар – Муҳаббат Тулахўжаева, Владимир Островский ва Галина Мельниковна талабаларнинг билимларига муносаб бахо бердилар.

Ўз ахборотимиз

ОБУНА – 2023

Азиз газетхон!

"Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасига
2023 йил учун обуна давом этмоқда.

– Мумтоз ва замонавий адабиётимизнинг энг сара намуналари, назмий ва насрый асарлар, бадиий публицистикада акс этган давр нафаси билан ошно бўласиз;

- жаҳон адабиётидан энг яхши таржималар;
- адабиётшунос олимларнинг илмий-таҳлили мақолалари;
- юртимиз ва жаҳон санъати янгиликлари, санъат ва маданият тадбирлари ҳақида таҳлили мақолалар;
- Иход мактабларида кўз очаётган булоқлар – ёш истеъодд эгаларининг энг сара машқлари билан йил давомида танишиб борасиз.

Обуна Республика "Матбуот тарқатувчи" акциядорлик жамиятининг вилоят ва туман бўлимлари, "Ўзбекистон по-чтаси" акциядорлик жамиятининг вилоят ва туман бўлимлари, шунингдек, жамоатчи матбуот тарқатувчилар томонидан расмийлаштирилди.

Тошкент шаҳрида матбуот тарқатиш дўконлари орқали ёки таҳририятнинг ўзида обуна бўлишингиз ҳам мумкин.

Нашр кўрсаткичи: якка шахслар учун - 222.
Ташкилотлар учун - 223.

**O'zbekiston
adabiyoti va san'ati**

Манзилимиз: Тошкент - 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32.
Электрон почта манзили: uzas.gzt@mail.ru

Муассис:
**ЎЗБЕКИСТОН
ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ**
Ҳамкоримиз:
**jizo
akfa**

Бош
мухаррир
Салим
АШУР

Таҳририятга келган кўлғизмалар таҳсил этилмайди ва муаллифларга
қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланши мумкин.
Масъуд котиб: Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи мухаррир: Ҳумон АКБАРОВ
Сахифаловин: Нигора ТОШЕВА
Газета 2014 йил 26 ноябрда Ўзбекистон Республикаси
Президенти Администрацияси хуруридаги Ахборот ва оммавий
коммуникациялар агентлигига томонидан
0283 ракам билан рўзгатта олинган.
Адади - 869. Буюртма Г - 1044.
Хажми - 3 босма табоб, А-2.
Нашр кўрсаткичи - 222.
Ташкилотлар учун - 223. 1 2 3 4 5 6

"Шарқ"
нацирят-матбага
акциядорлик компанияси
босмахонаси.
Босмахона манзили:
Буюк Турон кўчаси,
41-йй.
Босишига топшириш вақти - 21.00.
Босишига топширилди - 21.35.